

De vlucht van Icarus

Bikproject voor groep 3 t/m 8
Duur 4 x 60 minuten
In overleg ook anders mogelijk

De vlucht van Icarus

Sjabloneren

Bikproject voor groep 3 t/m 8
Duur 4 x 60 minuten
In overleg ook anders mogelijk
Juni 2010

Met dank aan

CSBO De Kimkiel
Bea de Vries, IJsbrand Knol
en alle kinderen van de bovenbouw

Kluiverboom 9
9732 KZ Groningen
www.dekimkiel.nl

De kunstenaars

Foelke Vos
A.Agnesplein 2a
9717 EV Groningen
06-14289396
foelke@atweea.nl
www.atweea.nl

Rachel Dieraert
Emmaweg 50a
9981 VC Uithuizen
(ook in Amsterdam werkzaam)
06-16078472
rdieraert@yahoo.com
www.racheldieraert.nl

Verhalenverteller

Fia Visser
Dr. Nassaulaan 22
9401 HK Assen
06-47858686
fiavisser@gmail.com

Inhoudsopgave

De kunstenaars	4
De vlucht van Icarus	7
• Inspiratiebron	
• Werkproces	
• Onderzoek	
• Schetsen	
• Sjabloneren	
• Ontwerpen	
Groepscompositie 1	26
• Ontwerpen	
• Uitvoeren	
Groepscompositie 2	38
• Ontwerpen	
• Uitvoeren	
Tentoonstelling	44
Leerdoelen	49
Project mogelijkheden	50

De kunstenaars

Het project *De vlucht van Icarus* is een samenwerkingsproject van grafisch ontwerper Foelke Vos en schilder Rachel Dieraert. Foelke concentreert zich in dit project op typografie/letters, Rachel op beeld/vorm.

Foelke Vos

Als grafisch ontwerper ligt mijn ervaring en passie in de educatieve sector. Ik ontwerp omslagen en binnenwerken van schoolboeken. Deze liefde voor mijn vak breng ik graag over aan kinderen. Ze in contact brengen met hun eigen creativiteit en laten kennismaken met de wereld van grafisch ontwerpen.

Rachel Dieraert

Als beeldend kunstenaar werk ik figuratief maar met een sterke basis van abstractie, compositie en monumentaliteit. Kleurgebruik, palet en toonwaarden zijn essentiële elementen in mijn werk. Graag geef ik deze kennis door. Belangrijk vind ik om kinderen in contact te brengen met kunst, te leren kijken en hen uit te nodigen hun creativiteit te ontwikkelen.

Werk van Foelke Vos

Literatuurposter voor een Franse onderwijsmethode

Advertentie voor een Taal/leesmethode Basisonderwijs

Binnenwerk en omslag voor Literatuurmethode

Serie omslagen voor methode Nederlands Voortgezet onderwijs

De vlucht van Icarus

Inspiratiebron

Tijdens dit project werken we met het thema 'Vlucht door de lucht'. Het verhaal van Icarus nemen we hierbij als inspiratiebron.

Verhalenverteller Fia Visser vertelt het verhaal van Icarus en zijn vlucht door de lucht. Dit verhaal vertelt hoe Icarus samen met zijn vader, de architect en uitvinder Daedalus van een Grieks eiland vlucht. Daedalus heeft zelf vleugels gemaakt van veren en was, zodat ze kunnen vliegen. Ondanks de waarschuwingen van zijn vader wordt Icarus overmoedig en vliegt steeds hoger en hoger. Uiteindelijk komt hij te dicht bij de zon, smelt de was en stort Icarus tot droevenis van zijn vader in zee.

Vanuit dit levendige en beeldend vertelde verhaal als inspiratiebron gaan de kinderen aan de slag.

Verhalenverteller Fia Visser

Werkproces

Tijdens dit project proberen de kinderen allerlei aspecten en technieken uit die van belang zijn bij een creatief onderzoek om tenslotte een groot groeps-werkstuk te maken.

Onderzoek

We bespreken kort het verhaal van Icarus. Zou dit verhaal echt gebeurd zijn? En waarover gaat het eigenlijk?

We kijken en bespreken hoe kunstenaars in de loop der eeuwen het thema Icarus hebben verbeeld.

Vervolgens schetsen en tekenen de kinderen de beelden of woorden uit het verhaal die zij boeiend vinden.

Werkproces

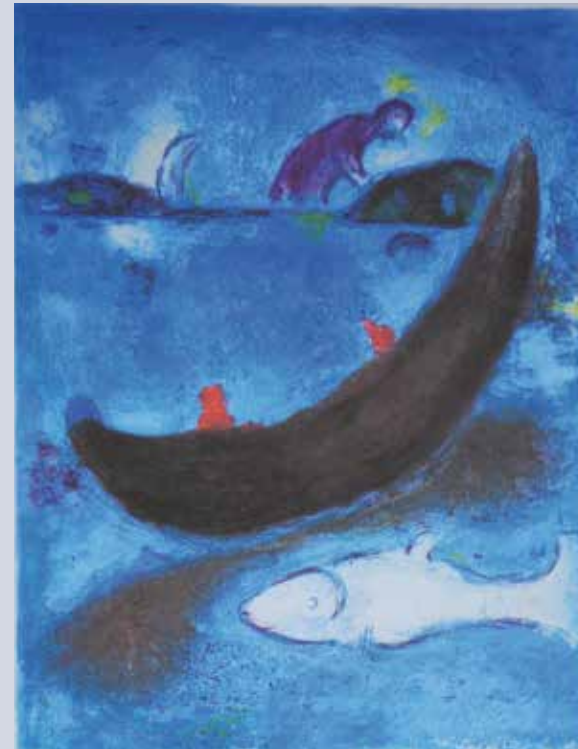
Drie inspirerende kunstenaars

We bekijken het werk van de kunstenaars Marc Chagall, Hendrik Nicolaas Werkman en Henri Matisse.

Marc Chagall, geboren als Movsja Zacharovitsj Sjagal, (7 juli 1887 – Saint-Paul-de-Vence, 28 maart 1985) was een Franse kunstschilder van Joods-Wit-Russische afkomst.

Hendrik Nicolaas Werkman (Leens, 29 april 1882 - Bakkeveen, 10 april 1945) was een expressionistisch kunstenaar en verzetsstrijder. Hij werd bekend als de drukker van *De Ploeg*, de kunstenaarsvereniging in Groningen.

Henri Matisse (Le Cateau-Cambrésis, 31 december 1869 – Cimiez, nabij Nice, 3 november 1954) was een Franse kunstschilder en beeldhouwer. Zijn werk wordt meestal tot het fauvisme gerekend.

Marc Chagall

Hendrik Nicolaas Werkman

Henri Matisse

Werkproces

Sjabloneren

We verkennen ons materiaal en de mogelijkheden met de sjabloontechniek.

Dit doen we door een sjabloon te maken van een beeld, vorm of letter waartoe het verhaal ons inspireert.

We ontdekken hoeveel mogelijkheden er al zijn met één sjabloon:

- vorm – restvorm
- werking van kleur en kleurlagen
- transparant – vet inktgebruik
- witte of gekleurde ondergrond
- ritme door herhaling van een vorm
- sjabloon spiegelbeeldig gebruiken.

Het tekenen en uitknippen van de sjablonen

Ontwerpen

We vertalen de essentie van het verhaal in beeld of letters, of een combinatie van beiden.

Hoe vertaal je het verhaal in beeld of letters? Welke beelden, eenvoudige vormen of letters gebruik je en hoe plaats je ze?

Hoe is de verbeeldingskracht van letters? Kun je ze laten vliegen of neerstorten? En wat gebeurt er rondom de letters?

Overkoepelend is het werken met compositie: de plaatsing van elementen ten opzichte van elkaar, zó dat het helder, spannend en boeiend is om naar te kijken. Ritme, vorm – restvorm en kleur zijn hierbij belangrijke elementen.

Inspiratiebron hierbij is het werk van de drie kunstenaars.

- Matisse met zijn coloristische, ritmische en heldere vormen.
- Werkman die deze druktechniek zelf veelvuldig toepastte.
- Chagall met zijn droomachtige, fantasievolle, kleurige werk en eenvoudige vormen.

Matisse en Chagall hebben Icarus óók verbeeld.

Een onderzoek naar herhaling van één vorm

Het tekenen en uitknippen van de sjablonen

Het eerste resultaat van Destiny

Werkproces

De start: het tekenen van een sjabloon geïnspireerd op het verhaal van Icarus

Typografische studies met de letters van Icarus

De letter s: variëren op één thema

De tweede variant

Thomas legt de laatste hand aan zijn werkstuk

Gert Jan: even afstand nemen van het werk. Is het klaar? Of moet er nog iets bij?

Janco en Raphaël 'rollen' hun eerste letters, dat is spannend!

Giovanni maakt alle letters van Icarus zelf op groot formaat

Een aantal studies

Prachtige Icarus gemaakt door Tom

Detail van de zon van Destiny

Detail van abstract werk van Jerry

Studie naar de werking van transparantie en ritme

Wolkenstudie

Kylians blusboot gemaakt met een zeer complex sjabloon

De makers met hun werkstukken

Kylian met zijn eerste werkstuk als start van een talentvolle reeks

Jerry met een prachtig abstract werk

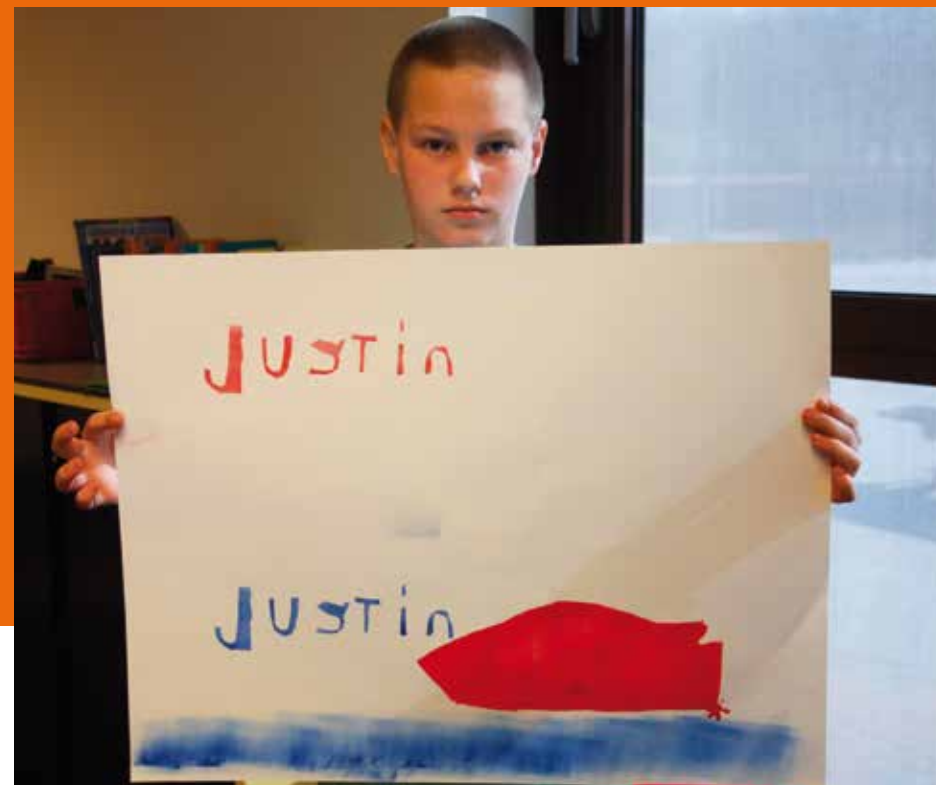
Ferdinand met zijn studie naar de werking van transparantie en kleur

Thomas met zijn studie naar vorm – restvorm en ritme

Janco met de vleugel van Icarus, één van zijn vele creatieve variaties

Justin met duikboot en eigen naam als resultaat van een ingewikkeld want erg klein en daardoor moeilijk uitvoerbaar werk

Een vrije impressie van vorm en typografie

Vormonderzoek

Een aantal studies

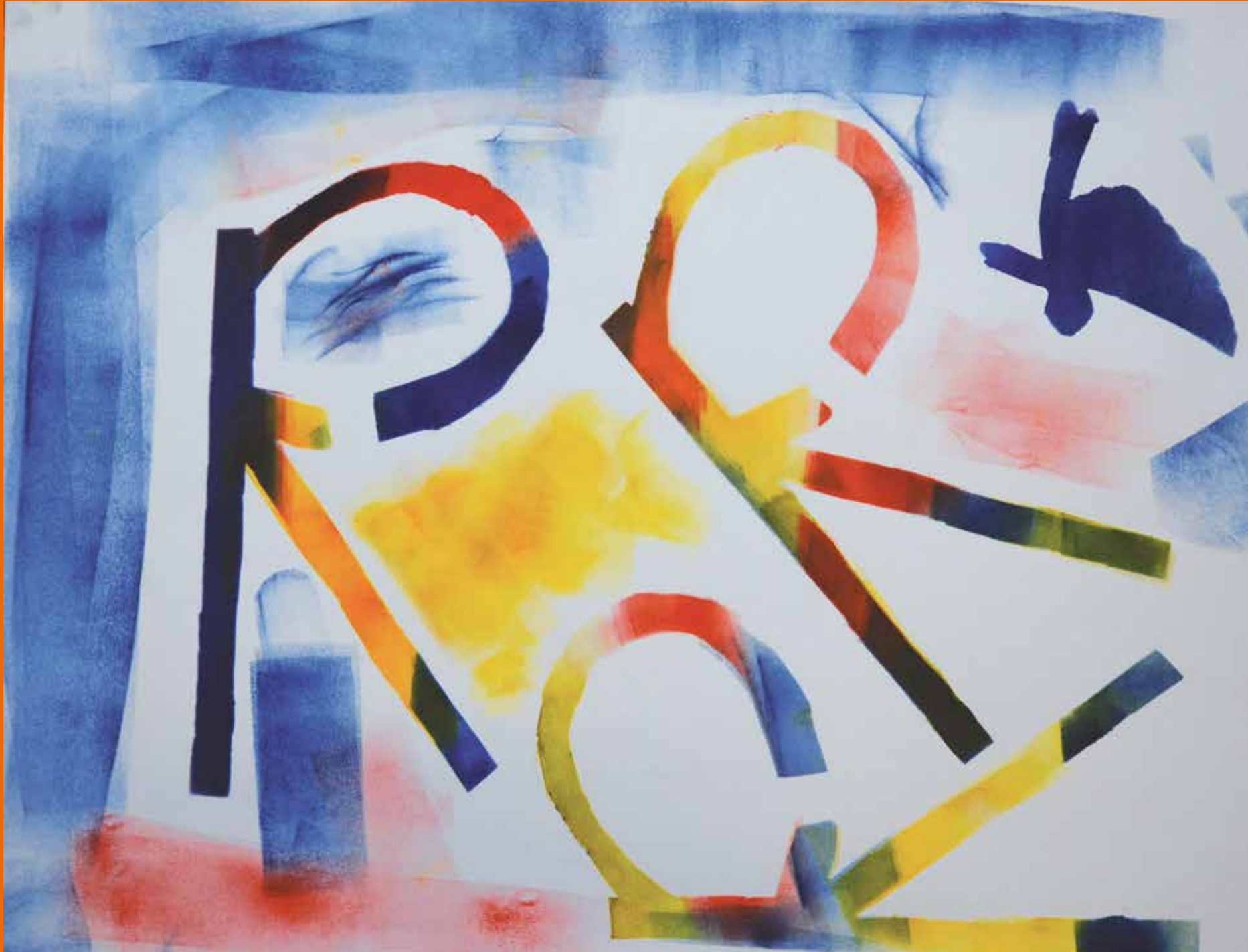

Prachtig creatief werk van Melissa met als extra toevoeging handgeschreven tekst

Het poëtische resultaat van Joey's werk waarbij een schilderij van Icarus als inspiratiebron diende

Een aantal studies

Groepscompositie 1

Ontwerpen

Vanuit de onderzoeksfase en de gemaakte sjablonen ontwerpen we een grote groepscompositie die in de centrale hal van de school komt te hangen.

We inventariseren welke elementen we uit de gemaakte werkstukken kunnen gebruiken. We bekijken werkstukken van kunstenaars als Matisse, Werkman en Chagall. Hoe zien hun composities er uit en hoe gebruiken ze kleur? Wat is er sterk aan hun werk? Hoe kunnen we deze inspiratie gebruiken als verdieping voor onze eigen composities?

Vervolgens maken we gezamenlijk een aantal compositieschetsen.

We houden in de gaten:

- kleur en vorm
- afwisseling licht – donker
- ritme
- inhoud en zeggingskracht van het beeld.

Uitvoeren

We kiezen één compositie uit en verdelen de taken. Iedereen voert een onderdeel van het groepswerkstuk uit. We schuiven met de sjabloon net zo lang tot hij de juiste plek in het geheel heeft. Dan kan er 'gerold' worden!

We werken met de sjabloontechniek maar ontdekken ook dat we direct (zonder sjabloon) vanuit het rollen kunnen werken. Dit is een behoorlijk fysiek karwei bij grote oppervlakken!

Samen het werk bekijken

Evalueren

Tussendoor kijken we hoe het werk vordert. Zijn we tevreden of is het nodig om ons plan bij te stellen? We blijven de compositie en de inhoud in de gaten houden.

Zo werken we net zo lang door tot inhoud en compositie in balans zijn en we het werkstuk als 'af' ervaren.

Er moet nog iets bij....

Een speedboot in het water!

Raphaël maakt een prachtige vuurtoren

Groepscompositie 1 is klaar!

Groepscompositie 2

Voorstudies maken

Sven werkt heel rustig aan zijn dinosaurër

Sanne is zeer geïnspireerd door het werk van Matisse

Kylian: Met twee rolletjes gaat het veel sneller!

Hieke geniet en leeft zich lekker uit!

Afsluiting: werkbespreking

De groep bespreekt het resultaat: is het werkstuk klaar of kan er nog iets toegevoegd worden?

Nog een laatste zeer zorgvuldig uitgevoerde toevoeging aan het groepswerkstuk door Sven

Groepscompositie 2 is klaar!

Tentoonstelling

We richten onze eigen tentoonstelling in.
We hangen het grote groepswerkstuk en een selectie uit de individuele studies en werkstukken op.

Tentoonstelling

We bekijken samen met de kinderen de tentoonstelling en bespreken het werk. Daarna leiden de kinderen ouders en bezoekers rond. Dit doen ze heel zorgvuldig en vol enthousiasme. Wij zijn verrast en komen tot het besef dat het helemaal hun project is geworden.

De crew rondleiders staat te popelen om de ouders rond te leiden

Rondleiding

De feestelijke opening vindt plaats in de centrale hal waar de twee groepswerkstukken hangen en drie wolkenformaties die ook in het kader van het thema lucht gemaakt zijn. De hele bovenbouwafdeling is expositieruimte waar alle wanden en één lokaal ingericht zijn met de individuele werkstukken. De kinderen leiden vol enthousiasme de ouders rond en geven tekst en uitleg over de werkwijze en de gemaakte kunstwerken.

Leerdoelen

Voor de kinderen

- Door dit project willen wij de kinderen in contact brengen met hun eigen creativiteit en inspiratiebron. Ze laten ervaren hoe ze van daaruit iets kunnen verbeelden, uitdrukken of een eigen wereld creëren.
- Ervaren hoe elke kleur een eigen sfeer heeft en dat de kleur die je kiest de uitstraling en zeggingskracht van een beeld, letter of vorm bepaalt.
- Een thema in een breder kader plaatsen door met kinderen naar kunst te kijken en dit te gebruiken in hun eigen werk.
- Laten ervaren dat het bij kunsteducatie gaat om zintuiglijke ervaringen: luisteren, voelen en kijken. De kinderen hiervoor de vaardigheden bij brengen.
- Durven nemen van risico's.
- Gelegenheid geven om kritisch te reflecteren op het werk en werkproces.

Voor de school en de kunstenaars

- Een actieve relatie scheppen tussen school, leerkracht en kunstenaar.
- Mogelijkheden creëren voor de kinderen om podium te maken om hun talenten te etaleren.
- (Onontdekte) talenten van kinderen aanboren.
- Het betrekken van alle kinderen bij het creatieve proces, niet alleen de getalenteerde.
- Evalueren van de ervaringen en ontwikkeling van de kinderen.
- Aanbieden van kwalitatief hoogwaardige kunsteducatie.

Project mogelijkheden

Duur en aantal lessen in overleg. Voor de diverse mogelijkheden zie onderstaande informatie. Verzorging en uitvoering van dit project is eventueel ook mogelijk door één kunstenaar. De nadruk komt dan hetzij meer op typografie (Foelke Vos), hetzij meer op beeld (Rachel Dieraert) te liggen.

Dit project is in principe bedoeld voor 4 lessen van 60 minuten en is geschikt voor groep 3 t/m 8.

De onderdelen van het project zijn:

- A Verhalenverteller
- B Sjabloontechniek (onderzoeken?)
- C Individueel werkstuk
- D Groepswerkstuk
- E Tentoonstelling

Door 1 of meerdere onderdelen weg te laten, in te krimpen of uit te breiden zijn er diverse mogelijkheden voor alternatieve projecten.

